

Wortelkuil als biotoop voor Alpenwatersalamander

Natuurlijke bossen staan bekend om hun grote biodiversiteit, een waarde die onder meer te danken is aan de grote variatie aan bosstructuren en ontwikkelingsfasen.

Windworp, brand en begrazing zijn van nature processen die deze horizontale en verticale structuurvariatie beïnvloeden. In ons huidige cultuurlandschap met relatief kleine bosopstanden heeft dit proces echter nauwelijks invloed op de bosontwikkeling. Wie hier een monotoon productiebos wil omvormen naar een meer natuurlijk bos zal gebruik moeten maken van natuurtechnische omvormingsmaatregelen zoals bomen ringen, creëren van open plekken voor natuurlijke bosverjonging, bomen lippen (tot tweederde inzagen) en het omtrekken (met behulp van een lier) van bomen. Met dit laatste wordt natuurlijke windworp nagebootst. Hierbij wordt de wortelkluit uit de grond getrokken waardoor een kuil ontstaat. In gebieden met hoge grondwaterstanden en ondoordringbare

bodemlagen zullen deze wortelkuilen zich tijdelijk, dan wel permanent met water vullen. Zo ontstaat een kleine bospoel, onder andere geschikt als habitat voor amfibieën.

Dat deze wortelkuilen ook daadwerkelijk in trek zijn bij amfibieën blijkt in het oerbosrestant Totenwald (13,5 ha) in het Duitse Benthheimer Wald (1.400 ha), circa 8 km van de Nederlandse grens ten oosten van Oldenzaal. Tijdens een excursie naar dit bosgebied op 9 mei 2012 ontdekten beide auteurs in dit op keileem gesitueerde bosgebied een prachtig voorbeeld van een uit de grond gerukte wortelkluit met daardoor ontstane kuil (foto 1). De kuil, circa 10 cm diep, had een oppervlak van circa 10 m² en was deels gevuld met helder water. In dit water waren duidelijk de silhouetten van drie salamanders zichtbaar (foto 2). Nader onderzoek leerde ons dat het hier ging om de Alpenwatersalamander (♂) (foto's 3 en 4). Het beestje gedroeg

Foto's 1 t/m 4: De wortelkuil met kluit waar de silhouetten van watersalamanders zichtbaar waren. Het bleek om Alpenwatersalamander te gaan met zijn kenmerkende oranje buik. (Foto's: Albert-Erik de Winter)

zich in de hand als zijnde dood, zowel toen zij op haar buik lag als toen zij op haar rug lag. Na het nemen van foto's werd ze weer teruggezet in het water. Met ferme slagen zwom ze weg. Mannetjes in prachtkleed zijn niet waargenomen.

De Alpenwatersalamander leeft bij voorkeur op zandige leemgronden in beboste gebieden (loofbos). Vanaf eind februari trekt de soort naar allerlei typen water (mits niet snelstromend of rijk aan vis) om zich voort te planten. Balts vindt plaats in de periode van april tot eind mei. De grijze eitjes worden afgezet op waterplanten. Indien deze ontbreken worden de eieren afgezet op bladeren. Ook in de wortelkuil waarin wij de Alpenwatersalamander aantreffen ontbreken waterplanten waardoor het aannemelijk is dat eitjes, die wij overigens niet hebben gevonden, ook hier worden afgezet op kleine takjes en bladeren op de bodem.

Bovenstaande beschrijving maakt duidelijk hoe waardevol omgewaaide bomen met wortelkuil in het bos zijn voor o.a. de soortgroep amfibieën. Een natuurtechnische ingreep met hetzelfde gevolg zou in Nederlandse bossen op veel grotere schaal moeten worden toegepast en zou zonder meer een positief effect hebben op aanwezigheid van (algemene) amfibiesoorten zoals kleine watersalamander, bruine kikker, gewone pad en Alpenwatersalamander. De waarde van omgewaaide dan wel omgetrokken bomen zal daarnaast ook gunstig zijn voor tal van andere plant- en diersoorten.

Albert-Erik de Winter & Leo Stockmann
(Landschapsbeheer Groningen)

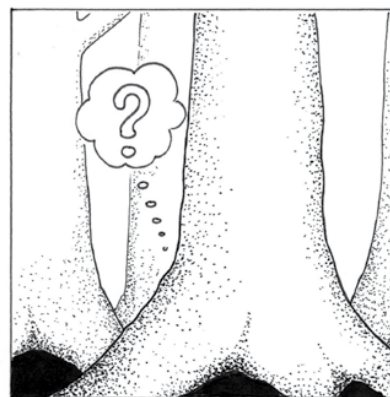
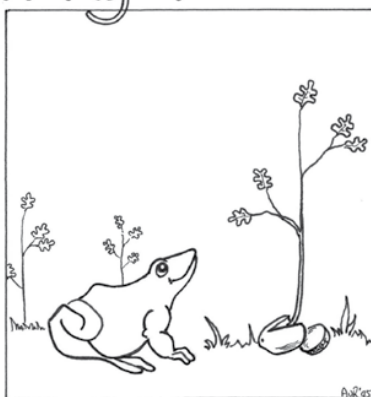
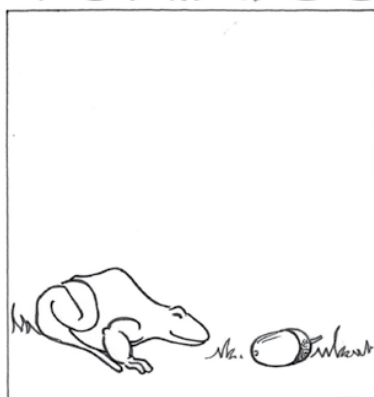
Oproep retourneren telformulieren Meetnet Amfibieën

Het amfibieën-monitoring-seizoen is alweer ten einde dus wordt het tijd de gegevens op te sturen voor verwerking. De formulieren kunnen gestuurd worden naar ons nieuwe adres.

RAVON Werkgroep Monitoring
t.a.v. Edo Goverse
p/a IBED/UvA
P.O. Box 93501
1090 EA Amsterdam

Verstandig is een kopie te bewaren. Online gegevens voor het Meetnet Amfibieën doorgeven kan nog niet. Wat wel prima kan is het formulier scannen, of digitaal fotograferen, en dit mailen naar: e.goverse@uva.nl. Tijdens de RAVON-dag (zaterdag 10 november) kan het formulier natuurlijk ook persoonlijk worden afgegeven.

verbossing 1

Cartoon: Arnold van Rijsewijk